

PRAVO DJETETA NA SAZNANJE VLASTITOG PODRIJETLA*

Josipa Đurđević
studentica 2. godine Stručnog upravnog studija
Pravnog fakulteta Osijek
E-adresa: djurdjevic.josipa39@gmail.com

Pregledni rad
UDK 347.611:342.7-053.2
347.63
Rad primljen 2. lipnja 2020.

Sažetak

Cilj ovoga rada sustavna je analiza obiteljskopравnih normi kojima se regulira utvrđivanje i osporavanje majčinstva i očinstva radi zaštite djetetova prava na saznanje vlastita podrijetla. Utvrđivanjem podrijetla djeteta uspostavlja se obiteljsko-pravni (statusni) odnos roditelj – dijete. U tom smislu, u radu se detaljno analiziraju različiti mehanizmi za ostvarivanje prava djeteta da zna tko su mu roditelji kako bi uživalo njihovu skrb te ostvarilo sva prava i obveze koje proizlaze iz obiteljskog odnosa roditelj – dijete. Produbljeno se analiziraju presumpcija majčinstva i presumpcija očinstva, postupci priznanja očinstva te postupci utvrđivanja i osporavanja majčinstva i očinstva sudskom odlukom. U radu se, također, detaljno raspravlja o ulozima i postupanjima centra za socijalnu skrb, matičara, suda i drugih tijela koja sudjeluju u procesu utvrđivanja, odnosno osporavanja podrijetla djeteta. Poseban naglasak se stavlja na analizu pravnog položaja djeteta u postupcima kojima se utvrđuje ili osporava njegovo podrijetlo, sve radi propitivanja i davanja konačne ocjene o usklađenosti hrvatskog prava sa zahtjevima pravne zaštite djeteta koje u ovom području pred hrvatskog zakonodavca stavlja UN-ova Konvencija o pravima djeteta. U radu su raspravljani i određeni problemi koji su u hrvatskom i u nekim komparativnim sustavima zbog nedorečene regulative nastali u pravnoj praksi. Rezultati analize upućuju na efikasnu zaštitu prava djeteta na saznanje vlastita podrijetla u hrvatskom pravu, temeljenu na koherentnom sustavu materijalnih i procesnih pravila, ali i na potrebu provođenja daljnjih istraživanja u ovom području, na što se uz argumentirano obrazloženje upućuje u zaključnom dijelu rada.

Gljučne riječi: djetetovo podrijetlo, majčinstvo, očinstvo, utvrđivanje, osporavanje

* Rad je nagrađen Dekanovom nagradom za najbolji znanstveno-istraživački i stručni studentski rad Pravnog fakulteta Osijek u akademskoj 2019./2020. godini.

1. UVOD

Svako dijete ima pravo na saznanje vlastita podrijetla i trebalo bi, kada god je to moguće i u skladu s njegovim najboljim interesima, uživati roditeljsku skrb obaju roditelja. No, to nije uvijek tako. Neka djeca odrastaju uz jednog roditelja, ne znajući za drugoga. Neka pak odrastaju u zabludi o svome podrijetlu. Cilj je ovoga rada analizirati relevantne odredbe obiteljskog zakonodavstva kojima se regulira pravo djeteta na saznanje vlastita podrijetla i odgovoriti na pitanje na koji je način hrvatski zakonodavac zaštitio najbolji interes djeteta u situacijama kada podrijetlo djeteta nije sigurno ili nije poznato.

Nakon uvodnih razmatranja, razrađuju se dvije ključne tematske cjeline: utvrđivanje podrijetla djeteta i osporavanje podrijetla djeteta. Budući da dijete potječe od majke i od oca, obiteljsko zakonodavstvo posebno regulira način utvrđivanja i osporavanja podrijetla djeteta za svakog roditelja te je ista koncepcijska i strukturna podjela zadržana i u ovome radu. Majčinstvo je moguće utvrditi na temelju presumpcije majčinstva i sudskom odlukom, a očinstvo presumpcijom očinstva ako je dijete rođeno u braku, te priznanjem i sudskom odlukom ako je dijete rođeno izvan braka, o čemu će se detaljno raspraviti u radu.

Uz institut priznanja očinstva vezuje se nekoliko ključnih pitanja: Tko može priznati očinstvo, u kojem roku i pred kojim tijelima? Koju ulogu imaju matičar i centar za socijalnu skrb (u daljnjem tekstu: CSS), odnosno kako postupaju kada imaju ili nemaju podatke o djetetovu ocu? Koji su pravni učinci priznanja očinstva? Može li se očinstvo priznati začetom i mrtvorodjenom djetetu? Utvrđivanje podrijetla djeteta sudskom odlukom, pak, otvara pitanja kruga ovlaštenika koji mogu podignuti tužbu za utvrđivanje majčinstva i očinstva, rokova u kojima je moguće podignuti tužbu i načina izvođenja dokaza.

Podrijetlo djeteta utvrđeno presumpcijom i priznanjem može biti sporno i zato je drugi dio rada posvećen pitanjima osporavanja majčinstva, ali i bračnog i izvanbračnog očinstva. U ovom dijelu rada odgovorit će se na pitanja tko, kada i pod kojim zakonom predviđenim pretpostavkama može ustati tužbom za osporavanje djetetova podrijetla, kako teče postupak osporavanja i koji su mogući zakonom predviđeni ishodi toga postupka.

Zaključno se iznose ključni rezultati do kojih se došlo u obradi teme, ocjena važećeg normativnog okvira kojim se štiti djetetova prava na saznanje vlastita podrijetla u hrvatskom pravu i usklađenosti nacionalnog prava sa zahtjevima koje u ovom pravnom području pred nas stavlja Konvencija o pravima djeteta¹ (u daljnjem tekstu: KPD). Daje se i uputa na daljnja istraživanja koja bi trebala biti podloga budućim promjenama zakonodavstva usmjerenim učinkovitoj zaštiti djetetova prava da zna tko su mu roditelji i ostvari pravo na roditeljsku skrb obaju roditelja.

¹ Konvencija o pravima djeteta, Narodne novine, Međunarodni ugovori, broj 12/1993.

2. UTVRĐIVANJE PODRIJETLA DJETETA

Obitelj je vrlo teško precizno definirati, ali možemo svakako reći da je obitelj skupina osoba povezanih srodstvom, brakom ili nekom drugom pravno relevantnom odrednicom. D. Hrabar drži da su djeca temelj svake obitelji, bez obzira na to je li riječ o bračnoj, izvanbračnoj ili usvojeničkoj obitelji.² Dijete je tjelesno i psihički nezrelo pa se o njemu skrbe,³ odnosno zastupaju ga oba roditelja sporazumno, ravnopravno i zajednički na način koji oni žele, a u skladu s dobrobiti djeteta.^{4,5} Prvi korak u uspostavi roditeljske skrbi svakako je utvrđivanje podrijetla djeteta od majke i oca.

Suvremeni razvoj sustava ljudskih prava⁶ obilježilo je i usvajanje brojnih međunarodnih i nacionalnih propisa kojima se štite prava, interesi i slobode djeteta. Ustav Republike Hrvatske⁷ (u daljnjem tekstu: Ustav RH) kao najviši pravni akt, prava koja jamči u odnosu na djecu svrstava u kategoriju socijalnih prava. Njime se svakom djetetu jamči zaštita te socijalni, kulturni, odgojni i drugi uvjeti kojima se promiče ostvarivanje prava na dostojan život.⁸ Prvi dokument međunarodnog prava, nastao radi uređenja svih prava djece na jednom mjestu jest KPD. KPD obvezuje države potpisnice na zaštitu brojnih socijalnih, građanskih, kulturnih i drugih prava djece. Jamstva Konvencije izviru iz ljudskih prava koja predstavljaju, kako smatra J. Fortin, „određena prava koju su toliko temeljna za dobrobit društva i za priliku da ljudi vode ispunjavajući život da su vlade obavezne

² Hrabar, Dubravka, Prava djece u obitelji, Revizija za socijalnu politiku, god. 1, br. 3, 1994., str. 263.

³ Čl. 91., st.1. Obiteljskog zakona, Narodne novine, broj 103/2015 (u daljnjem tekstu: Obz 2015), ističe da roditeljsku skrb čine odgovornosti, dužnosti i prava roditelja, radi zaštite i promicanja djetetovih osobnih i imovinskih prava te da su roditelji dužni roditeljsku skrb ostvarivati u skladu s djetetovim razvojnim potrebama i mogućnostima.

⁴ Prema D. Hrabar, najbolji interes djeteta znači „donošenje odluke u skladu s onim što bi dijete za sebe (i o sebi) odlučilo kad bi za to bilo sposobno“, dok dobrobit djeteta obuhvaća i interes djeteta, a „identificirati dobrobit djeteta znači odrediti sve okolnosti koje djetetu omogućuju ili uskraćuju neko ili neka prava“. Hrabar, Dubravka; Aličić, Mira; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra, Obiteljsko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 237.

⁵ Čl. 104., st. 1. i čl. 108., st. 1. ObZ-a 2015. Bitne odluke u životima djece donose oni koji najvjerojatnije djecu najbolje poznaju i najviše se brinu za njih. No, ipak ne može postojati sigurnost da će u svakom pojedinom slučaju roditelji izabrati najbolji interes djeteta, ali zato je tu država da pravodobno intervenira u njihov odnos. Fortin, Jane, Children's Rights and the Developing Law, Third Edition, Cambridge University Press, 2009., str. 9.

⁶ Zbog prevelikog kršenja ljudskih prava tijekom Drugog svjetskog rata, ljudska prava su se nakon njegova završetka počela uzdizati na mnogo veću razinu, a tome svemu je pripomoglo osnivanje Ujedinjenih naroda (u daljnjem tekstu: UN) i usvajanje Opće deklaracije o ljudskim pravima, Narodne novine, Međunarodni ugovori, 217/3 (u daljnjem tekstu: Deklaracija). Međunarodno pravo o ljudskim pravima i dalje se razvija te dobiva nove sadržaje i instrumente ostvarivanja; razvijat će se i dalje ovisno o razvoju samog društva. Newman, Frank; Weissbrodt, David, Introduction to International Human Rights, u: International Human Rights: Law, Policy and Process, Anderson Publishing Co, Cincinnati, 1990., str. 1.–17.

⁷ Ustav Republike Hrvatske (pročišćeni tekst), Narodne novine, broj 56/1990, 135/1997, 08/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 5/2014.

⁸ Šeparović, Miroslav, Dobrobit djeteta i najbolji interes djeteta u sudskoj praksi, Novi informator, Zagreb, 2014., str. 42.

poštivati ih, a međunarodni poreci štiti...⁹ Vrlo slično navodi i D. Šimonović te ističe da su ljudska prava odraz najuniverzalnijih društvenih vrijednosti, a pripadaju svakom čovjeku neovisno o načinu začeća.¹⁰ Pravo djeteta da sazna svoje podrijetlo KPD utvrđuje u članku 7. koji glasi: „Odmah nakon rođenja djeteta mora biti upisano u matične knjige te mu se mora jamčiti pravo na ime, pravo na državljanstvo i, koliko je to moguće, pravo da zna za svoje roditelje i da uživa njihovu skrb. Države stranke osigurati će primjenu ovih prava u skladu sa svojim nacionalnim zakonodavstvom i obvezama koje proizlaze iz odgovarajućih međunarodnih instrumenata u ovom području, osobito ako bi djeteta inače ostalo bez državljanstva.“¹¹

Utvrđivanjem podrijetla djeteta zasniva se obiteljsko-pravni statusni odnos roditelj – dijete i nastaju određena prava i obveze, kako roditelja prema djetetu, tako i djeteta prema roditelju.¹² U obiteljskom pravu razlikuje se podrijetlo djeteta od majke od podrijetla djeteta od oca te se u nastavku ovoga rada posebno analizira utvrđivanje majčinstva i utvrđivanje očinstva.

2.1. UTVRĐIVANJE MAJČINSTVA

2.1.1. Presumpcija majčinstva

Pitanje podrijetla djeteta od majke najčešće nije sporno budući da se zna koja je žena rodila dijete.¹³ Nakon poroda, točnije, u roku od 15 dana od dana rođenja djeteta, prijavljuje se rođenje i upisuju se u maticu rođenih podaci o majci, ocu i samome djetetu ako su poznati.¹⁴ U većini slučajeva rođenje djeteta prijavljuje zdravstvena ustanova u kojoj je dijete rođeno. Ako je dijete rođeno izvan zdravstvene ustanove, prijavu rođenja dužan je podnijeti otac djeteta, majka kada za to bude sposobna, osoba u čijem je stanu dijete rođeno, primalja ili liječnik koji je sudjelovao u porodu ili osoba koja je saznala za

⁹ Fortin, Jane, *Children's Rights and the Developing Law*, International's Children's Rights, London, LexisNexis, UK, 1998., str. 32.

¹⁰ Šimonović, Dubravka, *Medicinski pomognuto začeće*, Pravo i etika, Organizator, Zagreb, 1997., str. 113.

¹¹ Čl. 7. KPD-a.

¹² Lucić, Nataša; Rešetar, Branka, *Utvrđivanje porijekla djeteta u novom Obiteljskom zakonu*, Hrvatska pravna revija, god. 16, br. 3, 2016., str. 1.

¹³ Poznata je kineska priča iz 13. stoljeća o sporu između dvije žene o tome koja je od njih dvije majka određenog djeteta. Spor se održavao pred „mudrim sucem“ koji je na zemlji nacrtao krug kredom i stavio dijete u njegovo središte. Sudac je rekao da majke prime dijete za po jednu ruku i da ga svaka vuče prema sebi. Prava majka djeteta odlučila je ne vući svoje dijete kako mu ne bi nanijela bol te tako prepustila drugoj ženi da povuče dijete. Očekujući da će prava majka tako postupiti, sudac je na temelju toga donio i svoju odluku. Cepelić, Dragan, *O utvrđivanju i osporavanju materinstva*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 1978., str. 51.

¹⁴ Čl. 9. i čl. 10. Zakona o državnim maticama (u daljnjem tekstu: ZDM), Narodne novine, broj 96/1993, 76/2013, 98/2019.

rođenje djeteta ako nema prethodno navedenih osoba ili nisu u mogućnosti.¹⁵ U slučaju da je dijete rođeno u inozemstvu, rođenje djeteta upisuje se u maticu rođenih na temelju izvataka iz državne matice inozemnog tijela.¹⁶ Upis rođenja djeteta obavlja se na temelju usmene ili pisane prijave matičaru matičnog područja na kojem se dijete rodilo.¹⁷

Određene životne pojave, bile one pozitivne kao što je napredak znanosti i tehnologije ili negativne kao zloupotreba određenih pravnih praznina, potiču zakonodavca da nešto regulira ili, pak, izmijeni ili dopuni u već postojećoj regulativi. Suvremene promjene u obiteljskim odnosima svakako zahtijevaju i promjene obiteljske regulative čemu svjedoči i velika reforma obiteljskog zakonodavstva koja se u Hrvatskoj dogodila 2015. godine. Ova je reforma donijela promjene u brojnim obiteljskopравnim područjima, pri čemu ni regulaciju utvrđivanja djetetova podrijetla nisu zaobišle promjene. Jedna od tih promjena tiče se upravo presumpcije majčinstva. Naime, presumpcija¹⁸ majčinstva u Obiteljskom zakonu iz 2003. godine¹⁹ (u daljnjem tekstu: Obz (2003)) je glasila: „Djetetova majka je žena koja ga je rodila“²⁰ što ukazuje na njezinu neoborivost, odnosno činjenica se smatra dokazanom, a protudokaz nije dopušten.²¹ Međutim, ObZ-om (2015) presumpcija se mijenja i glasi: „Djetetovom majkom smatra se žena koja ga je rodila“²² jer se dopušta osporavanje majčinstva u slučajevima medicinski pomognute oplodnje. Ta presumpcija je oboriva budući da se može oboriti protudokazom, a vrijedi bez obzira na bračno stanje majke. U našem pravu medicinski pomognuta oplodnja definira se kao „medicinski postupak kod kojeg se primjenom suvremenih znanstveno provjerenih biomedicinskih dostignuća omogućava spajanje ženske i muške spolne stanice radi postizanja trudnoće i porođaja, na način drukčiji od snošaja.“^{23,24} Pravo na medicinski

¹⁵ Čl. 11. ZDM-a.

¹⁶ Čl. 40. ZDM-a.

¹⁷ Čl. 10. ZDM-a; Više u: Korać Graovac, Aleksandra; Hrabar, Dubravka, Obiteljsko pravo i matičarstvo, Narodne novine, Zagreb, 2019., str. 65.

¹⁸ Jedna od vrsta pravnih činjenica. Pravne činjenice s obzirom na funkciju mogu biti: pretpostavke, predmnjeve ili presumpcije i fikcije.

¹⁹ Obiteljski zakon, Narodne novine, broj 116/2003, 17/2004, 136/2004, 107/2007, 57/2011, 61/2011, 25/2013.

²⁰ Čl. 53. ObZ-a (2003).

²¹ Razlikuje se oboriva od neoborive presumpcije. Temelj razlikovanja jest pitanje je li dopušteno dokazivati protivno od onoga što zakon pretpostavlja. Oborive presumpcije su one presumpcije kod kojih je dopušteno dokazivati da činjenice „čije postojanje pretpostavlja zakon“ ne postoje. Za razliku od njih, kod neoborivih presumpcija nije dopušteno dokazivati da činjenice „čije postojanje pretpostavlja zakon“ ne postoje. Presumpcije su u pravilu oborive. Dika, Mihajlo, Zakonske predmnjeve – prilog učenju o virtualnosti pravne stvarnosti, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, god. 35, br. 1, 2014., str. 17. i 18.

²² Čl. 58. ObZ-a (2015).

²³ Čl. 5. Zakona o medicinskoj pomognutoj oplodnji (u daljnjem tekstu: ZMPO), Narodne novine, broj 86/2012.

²⁴ Od osamdesetih god. 20. stoljeća pa čak sve do danas, postoje podijeljena mišljenja o medicinski pomognutoj oplodnji. Neki smatraju da je izvrstan plod znanosti i tehnologije dok neki (osobito katolički moralni nauk)

pomognutu oplodnju imaju punoljetni i poslovno sposobni muškarac i žena koji su u braku, odnosno izvanbračnoj zajednici, te sposobni za roditeljsku skrb o djetetu s obzirom na životnu dob i zdravstveno stanje. To pravo i pripada ženi koja je punoljetna, poslovno sposobna, koja ne živi u braku, izvanbračnoj ili istospolnoj zajednici, čije je dosadašnje liječenje neplodnosti ostalo bezuspješno ili bezizgledno te koja je s obzirom na životu dob i opće zdravstveno stanje sposobna za roditeljsku skrb o djetetu.²⁵ Čl. 9. st. 1. ZMPO-a navodi postupke medicinski pomognute oplodnje, a to su: intrauterina inseminacija, izvantjelesna oplodnja, intracitoplazmatska mikroinjekcija spermija, zamrzavanje i odmrzavanje spolnih stanica, spolnih tkiva i zametaka, prijenos spolnih stanica ili zametaka u jajovod te preimplantacijska genetska dijagnostika. U RH ugovor ili sporazum o ustupanju spolnih stanica, odnosno zametaka uz novčanu naknadu ili drugu korist je ništetan.²⁶ Promjena iz neoborive u oborivu presumpciju majčinstva nastupila je kao rezultat uvažavanja činjenice da je majčinstvo u određenim okolnostima iznimno moguće osporavati kada je dijete začeto u postupku medicinski pomognute oplodnje²⁷ te valja naglasiti kako zakonodavac ovom zakonskom promjenom nikako nije imao namjeru otvarati put surogat (zamjenskom) majčinstvu u Republici Hrvatskoj.²⁸

---

ne prihvaćaju nikakav oblik „proizvodnje“ ili manipulacije spolnim stanicama žene ili muškarca budući da bi rađanje djeteta moralo biti plod braka. Berdica, Josip, *Dijete u društvenom nauku* Crkve: antropološki-etički osvrt, u: Rešetar, Branka, *Dijete i pravo*, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2009., str. 48. i 49.

²⁵ Čl. 10. st. 1. i 2. ZMPO-a.

²⁶ Čl. 21. ZMPO-a.

²⁷ Čl. 82. st. 3. ObZ-a (2015): „Ako je dijete začeto u postupku medicinski pomognute oplodnje bez pristanaka koji se traže prema odredbama propisa kojima se uređuje medicinski pomognuta oplodnja, žena koja je upisana u maticu rođenih kao majka djeteta ili žena koja sebe smatra majkom djeteta mogu osporavati majčinstvo sukladno odredbama članaka 394. i 395. Ovoga Zakona.“

²⁸ „Zamjensko majčinstvo je medicinski postupak u kojem žena zatrudni s namjerom ne da zadrži to dijete, već kako bi ga po rođenju predala roditelju ili roditeljima koji to ne mogu postići sami.“ Stark, Barbara, *Transnational surrogacy and International human rights*, ILSA Journal of International and Comparative Law, god. 18, br. 2, 2012., str. 369. Ovaj proces je poznat još od biblijskih vremena. Dr. Mirjana Radan smatra da su neki od glavnih razloga za ulazak u proces zamjenskog majčinstva: gubitak reproduktivnog zdravlja žene, strah žene od trudnoće, trend prema kojem umjetnici, pjevači, glumci takvim načinom dolaze do djeteta, medicinske i pravne zapreke kod umjetne oplodnje, pravne zapreke i dug proces pri posvojenju te rađanje svoje genetske djece. Također, ona kao i ostali ljudi koji ne podržavaju zamjensko majčinstvo, smatra da ono srozava društvo, potiče kriminal, reproduktivnu prostituciju, reproduktivni turizam, genetički primitivizam, srozava ljudski rod narušavajući normalno grananje ljudske obitelji i sl. Iz toga vidimo da je ono s pravom kontroverzna tema. Zamjenskim majčinstvom može doći i do kolizije prava; davatelj spolnih stanica ne želi da se zna da je on prodao te spolne stanice, a dijete ima pravo znati tko je njegov roditelj. Zadar: tribina o zamjenskom (surogat) majčinstvu, pobačaju i prizivu savjesti, <http://www.zadarskanadbiskupija.hr/?p=32620>, pristupljeno 1. travnja 2020.

Postoje dvije različite vrste zamjenskog majčinstva. Kod altruističkog zamjenskog majčinstva nema naplatnog pravnog posla, za razliku od komercijalnog kod kojeg namjeravani roditelji kao protučinidbu plaćaju određeni iznos novca zamjenskoj majci, a taj iznos je mnogo veći od razumnih troškova. It takes a Village To Make a Child: Creating Guidelines for International Surrogacy, Sarah Martazavi, <https://www.researchgate.net/publication/265521889-It-Takes-a-Village-To-Make-a-Child-Creating-Guidelines-for-International-Surrogacy>, pristupljeno 1. travnja 2020.

Države u kojima je sporazum o zamjenskom majčinstvu zabranjen, kao glavni razlog zabrani uzimaju moral (Kina, Francuska, Njemačka, Italija, Švedska, Švicarska i dr.). Za države u kojima je zamjensko majčinstvo

Kada govorimo o utvrđivanju podrijetla djeteta, jedan od najpoznatijih slučajeva koji se rješavao pred Europskim sudom za ljudska prava (u daljnjem tekstu: ESLJP) slučaj je „Marckx protiv Belgije“,²⁹ a tiče se zaštite prava djeteta rođenog izvan braka. Belgijsko obiteljsko zakonodavstvo je predviđalo da dijete koje je rođeno izvan braka dolazi u pravnu vezu sa svojom majkom tek nakon što ga ona prizna. Sud je zauzeo stajalište da se i na udane i na neudane majke mora jednako primijeniti presumpcija majčinstva, oslanjajući se na zaštitu obiteljskog života iz čl. 8. KPD-a.³⁰

2.1.2. Utvrđivanje majčinstva sudskom odlukom

Ako majčinstvo nije moguće utvrditi presumpcijom, utvrđuje se sudskom odlukom.³¹ Sudski postupak utvrđivanja majčinstva pokreće se tužbom. Tužbu može podnijeti samo točno određeni krug ovlaštenika u prekluzivno utvrđenom zakonskom roku. Propisani rok za podizanje tužbe, kao i sva daljnja vremenska ograničenja za poduzimanje određenih radnji u postupcima utvrđivanja, ali i osporavanja djetetova podrijetla, postoje radi zaštite pravne sigurnosti kao i zaštite prava i interesa djeteta čije je podrijetlo nepoznato ili sporno.

Dijete može podnijeti tužbu radi utvrđivanja majčinstva do svoje 25. godine života.³² Protekom toga roka dijete više nema pravo na podnošenje tužbe. Ta vremenska ograničenost za podnošenje tužbe, onemogućava ostvarivanje nasljednopravnih interesa prema majci i njezinim srođnicima ako ne dođe do podnošenja tužbe u navedenom roku. Ako je dijete maloljetno ili je punoljetno, ali lišeno poslovne sposobnosti³³ u dijelu koji se

---

neregulirano karakteristično je da ne postoji eksplicitna zabrana sporazuma o zamjenskom majčinstvu, ali bi, s obzirom na opće pravne principe, takav sporazum svakako bio ništetan (Argentina, Belgija, Brazil, Kanada, Češka, Irska i dr.). Države u kojima je zamjensko majčinstvo eksplicitno dopušteno i regulirano poput Australije i Novog Zelanda, dopuštaju sporazume o zamjenskom majčinstvu u određenim situacijama propisanim zakonom. Župan, Mirela; Puljko, Vjekoslav; Sukačić, Marko, Međunarodni ugovori o zamjenskom majčinstvu – nestaje li paradigma mater semper certa es?, Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, god. 29, br. 2, 2013., str. 9. i 10.

U RH surogat majčinstvo nije dopušteno. Neki smatraju da legaliziranjem i reguliranjem zamjenskog majčinstva postoje veće mogućnosti kontroliranja i osiguravanja tog tržišta te da zabrana neće spriječiti ljude da je koriste, već će te procedure učiniti rizičnijima. Surogat majčinstvo: legalizacija u nekim zemljama je i dalje polemika, a ovakve su cijene za to u svijetu, <https://net.hr/magazin/roditeljstvo/surogat-majcinstvo-legalizacija-u-nekim-zemljama-je-i-dalje-polemika-a-ovakve-su-cijene-za-to-u-svijetu/>, pristupljeno 2. travnja 2020.

²⁹ „Marckx protiv Belgije“, zahtjev br. 6833/74 (presuda od 13. lipnja 1979.).

³⁰ Šeparović, M., *op. cit.* (bilj. 8), str. 62.–64.

³¹ Čl. 59. st. 1. ObZ-a (2015).

³² Čl. 59. st. 2. i čl. 383. st. 1. ObZ-a (2015).

³³ Poslovna sposobnost predstavlja svojstvo da se vlastitim očitovanjem volje stječu određena prava i obveze. Stječe se s navršenih 18 godina života. Umjesto poslovno nesposobne osobe, u pravnom prometu volju očituje zakonski zastupnik ili skrbnik, u ovom slučaju najčešće ovu funkciju obavljaju roditelji. Čl. 18., st. 1., 2. i 4., čl. 98. Zakona o obveznim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO), Narodne novine, broj 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2018. Klasiček D. i Pichler D. iznose svoje mišljenje u „Dijete i pravo“ o trenutku stjecanja

odnosi na osobna stanja, odnosno, nije u stanju samo štititi svoja prava i interese, tužbu u njegovo ime podnosi njegov zakonski zastupnik.^{34,35}

Tužbu radi utvrđivanja majčinstva može podnijeti i žena koja sebe smatra majkom djeteta i to do 18. godine života djeteta.³⁶ Ta žena je vjerojatno razdvojena od djeteta nakon porođaja ili ga je svojevoljno napustila pa naknadno želi da se kroz sudski postupak nju utvrdi majkom djeteta. Ako je lišena poslovne sposobnosti u dijelu koji se odnosi na osobna stanja, tužbu u njezino ime može podnijeti zakonski zastupnik.³⁷ Također, tužbu može podnijeti CSS do 18. godine života djeteta i ima položaj stranke u postupku.³⁸ Njegov rok za tužbu podudara se s obvezom da skrbi za dijete bez odgovarajuće roditeljske skrbi do njegove punoljetnosti. U slučaju da se za osobu za koju se smatra da je majka nije živa, tužba se podnosi protiv njezinih nasljednika. Rok za podnošenje te tužbe godinu je dana od smrti te osobe ili u roku od šest mjeseci od pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju ako u tom roku nije završen ostavinski postupak u kojemu se određuju njezini nasljednici.³⁹

ObZ (2015) više ne predviđa institut utvrđivanja majčinstva priznanjem. Institut utvrđivanja majčinstva priznanjem bio je potreban u situacijama u kojima je podrijetlo djeteta od majke bilo nepoznato zbog kupnje, krađe, napuštanja djece i sl., što je posljedica velikih ratova kao što je bio Drugi svjetski rat.⁴⁰

---

poslovne sposobnosti. Oni smatraju da bi bilo opravdano svoj djeci starijoj od 15 godina koja su sposobna za rasuđivanje priznati ograničenu poslovnu sposobnost (sposobnost sklapati pravne poslove koji bi bili valjani tek nakon što bi ih odobrili zakonski zastupnici), budući da se dijete u RH smatra dovoljno zrelim da odgovara za građanske delikte, zaposli se, stekne poslovnu sposobnost zato što je postalo roditeljem ili oporučno raspolaže svojom imovinom. Sudeći prema tome, teoretičar C. H. Wellman opravdano smatra da djeca uopće i nemaju moralna ili zakonska prava jer im nedostaje sposobnost poduzeti bilo kakvu voljnu radnju. Klasiček, Dubravka; Pichler, Davorin, O poslovnoj, deliktnoj i oporučnoj sposobnosti djeteta, u: Rešetar, Branka, Dijete i pravo, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2009., str. 135., 136. i 309. Primjerice, djeca u Švedskoj stječu ograničenu poslovnu sposobnost prije navršanih 18 godina i mogu sklapati pravne poslove koji postaju valjani naknadnim odobrenjem roditelja. (Obiteljski zakon (Švedska) – Children and Parents Code – Föräldrabalk, broj SFS 1949:381, SFS 1998:319, dio 9/1. Stranačka sposobnost djeteta proizlazi neposredno iz Zakona o parničnom postupku, Narodne novine broj 53/1991, 91/1992, 112/1999, 88/2001, 117/2003, 88/2005, 2/2007, 84/2008, 96/2008, 123/2008, 57/2011, 148/2011 – pročišćeni tekst, 25/2013, 89/2014 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 70/2019, i to propisuje u čl. 77., st. 1., ali i procesnih odredbi obiteljskog zakonodavstva. Više o procesnopravnom subjektivitetu djeteta i njegovim procesnim pravima u: Aras Kramar, Sladana, Procesni aspekti zaštite dobiti djeteta prema novom Obiteljskom zakonu, Zagreb, 2014.; Uzelac, Alan; Rešetar, Branka, Procesni položaj i zastupanje djeteta u sudskom postupku prema hrvatskom i komparativnom pravu, u: Rešetar, Branka, Dijete i pravo, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2009.

³⁴ Zakonski zastupnik maloljetnog djeteta je njegov roditelj, majka ili otac.

³⁵ Čl. 383., st. 2. ObZ-a (2015).

³⁶ Čl. 59., st. 2. i čl. 385., st. 1. ObZ-a (2015).

³⁷ Čl. 385., st. 3. ObZ-a (2015).

³⁸ Čl. 59., st. 2. i čl. 387. ObZ-a (2015).

³⁹ Čl. 59., st. 3. i čl. 386. ObZ-a (2015).

⁴⁰ Lucić, Nataša; Rešetar, Branka, *op. cit.* (bilj. 12), str. 1.

2.2. UTVRĐIVANJE OČINSTVA

Za razliku od podrijetla djeteta od majke što u praksi gotovo nikada nije sporno pravno pitanje, podrijetlo djeteta od oca u određenom broju slučajeva ipak biva upitno. Kada govorimo o utvrđivanju podrijetla djeteta od oca, ključno je pitanje je li dijete rođeno u braku ili izvan braka. Bračno očinstvo se utvrđuje presumpcijom, dok izvanbračno priznanjem ili sudskom odlukom.⁴¹ Pri upisu djeteta u maticu rođenih, matičar upisuje podatke o djetetovu ocu na temelju činjenice je li majka u braku ili nije. Ako je majka u braku, na temelju izvotka iz matice vjenčanih upisat će njezina muža jer je nedvojbeno tko je otac djeteta.⁴² Ako dijete nije rođeno u braku i ono uživa samo majčinu skrb, njegovo očinstvo se mora utvrđivati u posebnom postupku. Izvanbračni status imat će dijete koje je rodila neudana majka, žena čiji brak uopće ne postoji, žena koja je bila u braku, ali nakon isteka roka od 300 dana od prestanka braka (poništajem, razvodom, proglašenjem nestalog bračnog druga umrlim ili smrću) te dijete koje je rođeno za vrijeme trajanja braka ili u roku od 300 dana od prestanka braka, ali je presumirano očinstvo majčina muža osporeno u sudskom postupku.⁴³

2.2.1. Presumpcija bračnog očinstva

Ako je dijete rođeno u braku, pretpostavlja se da je otac djeteta muž majke kao i u slučaju da se dijete rodi u razdoblju od 300 dana od prestanka braka⁴⁴ budući da porođaj obično uslijedi u razdoblju od 274. do 280. dana od dana začeća i tim rokom nije zakínuto ni dijete u prenesenoj trudnoći.⁴⁵ U većini slučajeva presumpcija preslikava stvarno stanje, pa je mnogo jednostavnije pretpostaviti da je majčin muž otac djeteta, nego provoditi postupak za svaki pojedini slučaj. Zakonom se određuju rokovi za utvrđivanje, odnosno, dokazivanje protivnoga. Protekom roka za osporavanje presumpcija postaje neoboriva, a to je kada dijete navrší 25 godina života.

Prestane li majčin brak smrću muža, a u roku od sljedećih 300 dana majka sklopi novi brak, ocem djeteta smatrat će se njezin novi, odnosno kasniji muž. Ono što je, također, novina iz ObZ-a (2015) jest da muškarac koji se smatra ocem djeteta rođenog u braku ili u roku od 300 dana od prestanka braka razvodom ili poništajem, može izjaviti priznanje očinstva uz pristanak majke i majčina muža. Isto je moguće ako nakon prestanka braka smrću majka u roku od 300 dana sklopi novi brak kada je za priznanje očinstva potreban pristanak majke i njezina muža iz aktualnog braka.⁴⁶

⁴¹ Čl. 60. ObZ-a (2015).

⁴² Hrabar, Dubravka; Aličić, Mira; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra, *op. cit.* (bilj. 4), str. 153.

⁴³ *Ibid.*, str. 155.

⁴⁴ Razvodom ili poništajem. Čl. 61., st. 1. ObZ-a (2015).

⁴⁵ Hrabar, Dubravka; Aličić, Mira; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra, *op. cit.* (bilj. 4), str. 151.

⁴⁶ Čl. 61., st. 1.–4. ObZ-a (2015).

2.2.2. Utvrđivanje očinstva priznanjem

Ako očinstvo nije moguće presumirati, jer dijete nije rođeno u braku, najjednostavniji način utvrđivanja podrijetla djeteta od oca jest priznanje očinstva. Institut priznanja ide u susret muškarcu koji sebe smatra ocem djeteta i želi uspostaviti svoj roditeljski odnos s djetetom. Priznanje očinstva jednostrani je pravni akt kojim izjavu volje daje muškarac koji sebe smatra ocem djeteta u postupku i na način utvrđen zakonom.⁴⁷ Muškarac može svoje očinstvo priznati bilo kada za života djeteta, pa čak i nakon djetetove smrti, ako je dijete ostavilo potomke. Očinstvo kada se jedanput prizna, neopozivo je i samim time se sprječava kasnije moguća zloraba ovog instituta.⁴⁸ Zakonodavac ipak dopušta da se učinci priznanja mogu poništiti, ali samo u sudskom postupku osporavanja očinstva.

Očinstvo se može priznati na zapisnik pred matičarom, centrom za socijalnu skrb ili sudom te u oporuci⁴⁹ ili u konzularnom uredu ili diplomatskom predstavništvu RH koje obavlja konzularne poslove. Ako je zapisnik sastavljen pred sudom ili centrom za socijalnu skrb, onda su oni dužni bez odgode zapisnik dostaviti matičaru nadležnom za upis djeteta u maticu rođenih.⁵⁰ Očinstvo može priznati punoljetna osoba neovisno o svojoj poslovnoj sposobnosti. Davanje takve izjave dopušteno je i maloljetnim osobama i to maloljetnoj osobi koja je navršila 16 godina ako je sposobna shvatiti značenje i pravne posljedice priznanja i maloljetnoj osobi mlađoj od 16 godina uz suglasnost zakonskog zastupnika.⁵¹

Za upis priznanja očinstva nakon što matičar primi izjavu o priznanju koja nije dovoljna, potrebni su pristanci određenih osoba pred matičarom, ovisno o okolnostima slučaja.⁵² Pristanak djeteta će se zatražiti ako je starije od 14 godina i sposobno je shvatiti značenje priznanja očinstva. Ta mogućnost dodatno nastoji zaštititi djetetova prava i interese. Ako dijete ne želi dati svoj pristanak, ne dolazi do upisa priznatog očinstva. Pristanak djeteta neće se tražiti u slučaju kada je dijete mlađe od 14 godina i kada je starije od 14 godina, ali ne shvaća značenje priznanja očinstva. U oba slučaja, dovoljan je samo pristanak majke.⁵³ Također, za razliku od pristanka djeteta, pristanak majke uvijek će se zatražiti budući da ona najbolje zna tko je uistinu otac djeteta. Majka svoj pristanak

⁴⁷ Korać Graovac, Aleksandra; Hrabar, Dubravka, *op. cit.* (bilj. 17.), str. 69.

⁴⁸ Čl. 65., st. 1. ObZ-a (2015).

⁴⁹ Strogo formalni akt. Obično je predmetom oporuke raspolaganje imovinom i pravima, no njome se može priznati i očinstvo.

⁵⁰ Čl. 62., st. 1., 3. i 4. ObZ-a (2015).

⁵¹ Čl. 63., st. 1. ObZ-a (2015).

⁵² Čl. 64., st. 1. ObZ-a (2015).

⁵³ Hrabar, Dubravka; Aličić, Mira; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra, *op. cit.* (bilj. 4), str. 158.–159.

može dati pred matičarom, centrom za socijalnu skrb ili sudom i to na zapisnik.⁵⁴ Pristanak koji se traži od djeteta ili osobe lišene poslovne sposobnosti matičar traži preko CSS-a nadležnog prema prebivalištu, odnosno boravištu tih osoba. CSS je dužan u roku od 15 dana od dana kada je matičar zatražio dostaviti pristanke. Rok za ostala davanja pristanaka i suglasnosti je 15 dana od dana dostave poziva. Matičar će u roku od 30 dana od dana priznanja očinstva osobu koja je priznala očinstvo obavijestiti jesu li pribavljeni potrebni pristanci tj. suglasnosti.⁵⁵ Ako nije pribavljen jedan od potrebnih pristanaka, matičar ne smije upisati priznavatelja kao oca, već će priznavatelj to svoje pravo imati priliku ostvariti u sudskom postupku.

Ako pri upisu djeteta u maticu rođenih nema podataka o djetetovu ocu, matičar će majku najprije upoznati s pravom djeteta da zna tko mu je otac i da uživa njegovu skrb, i s postupcima koji se mogu poduzeti radi ostvarivanja tog prava. Majka ako želi može izjaviti na zapisnik koga smatra djetetovim ocem. Ako je matičar upisao dijete u maticu rođenih bez podataka o ocu jer se majka nije izjasnila, o tome će odmah obavijestiti CSS i dostaviti primjerak zapisnika o majčinoj izjavi.⁵⁶ Ako CSS nema podataka o ocu, u roku od 15 dana od primitka obavijesti matičara pozvat će majku da izjavi koga ona smatra djetetovim ocem, osim ako je to već učinila pred matičarom. Majku će se upozoriti da je djetetovo pravo da zna tko mu je otac i da bi radi dobrobiti djeteta trebala imenovati osobu koju smatra ocem.⁵⁷ Također će se majci ponuditi i pomoć u ostvarivanju djetetovih prava budući da ona nadilaze njezino pravo na privatnost.⁵⁸ Samim time matičar upozorava majku da može biti tužena u sudskom postupku za utvrđivanje očinstva od strane tužitelja kojemu je poznato tko je otac djeteta. Kao krajnje sredstvo preostaje pokušaj centra za socijalnu skrb da pribavi podatke o ocu.

Ako majka izjavi pisanu suglasnost, CSS će pokrenuti postupak radi utvrđivanja očinstva, odnosno, ta izjava ima značenje njezina pristanka na priznanje očinstva.⁵⁹ Kada CSS na kraju dobije podatke o ocu, pozvat će imenovanu osobu koju majka smatra ocem djeteta te ako se odazove, predočiti mu izjavu majke da njega smatra ocem djeteta te ga

---

⁵⁴ *Ibid.*, str. 160.

⁵⁵ Čl. 66., st. 3., 4. i 5. ObZ-a (2015).

⁵⁶ Čl. 67. ObZ-a (2015).

⁵⁷ Čl. 68., st. 1. i 2. ObZ-a (2015).

⁵⁸ Djetetovo pravo na saznanje vlastita podrijetla je katkad u suprotnosti s privatnosti pojedinca, npr. u slučaju medicinski pomognute oplodnje i posvojenja. Što se tiče posvojenja, za dijete nikako ne bi bilo dobro da je odgajano u uvjerenju da su mu trenutačni njegovatelji biološki roditelji. Fortin, Jane, Children's right to know their origins – n Too far, too fast? (2011), Child and Family Law Quarterly, University of Sussex, god. 21, br. 3, 2009., str. 336. Dijete bi doživjelo psihički šok da jednoga dana sazna za tu činjenicu, stoga je hrvatski zakonodavac propisao da će CSS upoznati potencijalne posvojitelje s pravom djeteta da od posvojitelja dozna da je posvojeno. To su dužni učiniti do djetetove sedme godine, a ako je ono starije, odmah nakon zasnivanja posvojenja. Čl. 206. ObZ-a (2015).

⁵⁹ Čl. 68., st. 3. ObZ-a (2015).

upoznati sa zakonskim odredbama o utvrđivanju očinstva. Ako su za utvrđivanje potrebne još suglasnosti zakonskih zastupnika, CSS će uputiti pozive i tražiti suglasnosti. Ako pozvani prizna očinstvo, matičar to odmah upisuje u maticu.⁶⁰ No, ako se očinstvo ne utvrdi priznanjem, obavijestit će majku s mogućnošću utvrđivanja očinstva sudskom odlukom. Također se o tome obavješćuje i zakonske zastupnike. Ako se očinstvo djeteta, čiji su majka ili mogući otac osobe lišene poslovne sposobnosti u dijelu koji se odnosi na osobna stanja, nije uspjelo utvrditi priznanjem, skrbnik majke ili oca dužan je pokrenuti postupak radi utvrđivanja očinstva sudskom odlukom u roku od 30 dana od primitka obavijesti da nije probavljen pristanak, tj. dana uskrate suglasnosti.⁶¹ Ako majka nije živa ili joj je nepoznato boravište najmanje dva mjeseca, uz upis priznanja očinstva potrebni su pristanak djetetova skrbnika uz prethodno odobrenje centra za socijalnu skrb i pristanak djeteta koje je navršilo 14 godina, a kojemu se priznaje očinstvo.⁶²

Moguće je priznati očinstvo začetog djeteta, *nasciturusa*, koje proizvodi pravni učinak samo ako se ono rodi živo.⁶³ Ta je mogućnost izvedena iz građanskog prava. Uzima se da je začeto dijete rođeno, kad god je riječ o njegovim interesima. Ako se dijete nije rodilo živo, nije niti postalo subjektom prava. Međutim, očinstvo nije moguće priznati djetetu nakon njegove smrti, osim ako to dijete ima potomstvo, odnosno, može se sve dok činjenica rođenja ne bude upisana u državnu maticu.⁶⁴ Iznimno, očinstvo se može priznati mrtvorodnom djetetu ili djetetu koje je umrlo za vrijeme poroda, uz vlastoručno napisan i potpisan pristanak majke. U slučaju da majka zbog zdravstvenog stanja nije u mogućnosti vlastoručno napisati i potpisati pristanak, pristanak majke će biti valjan i ako je izjavljen usmeno u nazočnosti dvaju svjedoka.⁶⁵

Temeljeno na ranije važećoj regulativi, postojala je razlika u pravnom položaju roditelja mrtvorodnog djeteta koji su u braku i izvanbračnih roditelja mrtvorodnog djeteta. Naime, ako je mrtvorodeno dijete bilo rođeno u braku, presumpcija očinstva je nalagala podatke o ocu, dok se kod mrtvorodnog djeteta, podaci o ocu nisu mogli upisati. Ovo predstavlja kršenje odredbi Zakona o suzbijanju diskriminacije⁶⁶ kojima se štiti od diskriminacije na osnovi bračnog i obiteljskog statusa. Kao rezultat takvog pravnog stanja, došlo je i do pokretanja postupka „Habulinec i Filipović protiv Hrvatske“⁶⁷ pred ESLJP-

⁶⁰ Čl. 69., st. 1., 2., 3., i 4. ObZ-a (2015).

⁶¹ Čl. 69., st. 5. i 6. ObZ-a (2015).

⁶² Hrabar, Dubravka; Aličić, Mira; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra, *op. cit.* (bilj. 4), str. 160.

⁶³ Čl. 65., st. 2. ObZ-a (2015).

⁶⁴ Čl. 65., st. 3. i 5. ObZ-a (2015).

⁶⁵ Čl. 65., st. 4. ObZ-a (2015).

⁶⁶ Zakon o suzbijanju diskriminacije, Narodne novine, broj 85/2008, 112/2012.

⁶⁷ Predmet Habulinec i Filipović protiv Hrvatske.

om,⁶⁸ u kojemu otac izvanbračno rođenoga djeteta koje je umrlo pri porodu nije mogao priznati očinstvo svojem djetetu jer je to ObZ (2003) izričito zabranjivao, pa je dijete bilo pokopano bez podatka o ocu.

2.2.3. Utvrđivanje očinstva sudskom odlukom

Kada očinstvo nije utvrđeno zato što muškarac nije priznao očinstvo ili zato što nije bilo pristanaka, odnosno suglasnosti, ili zato što se majka uopće nije izjasnila tko je otac djeteta, kao jedini preostali način utvrđivanja djetetova očinstva ostaje utvrđivanje očinstva sudskom odlukom.⁶⁹ Sudski postupak pokreće se tužbom radi utvrđivanja očinstva na koju imaju pravo dijete, majka, muškarac koji je priznao očinstvo, ali nije dobio pristanak, tj. suglasnost te CSS.⁷⁰ Postupak se vodi protiv točno određenog muškarca i to samo u okviru tužbenog zahtjeva.⁷¹

Dijete ima pravo na podnošenje tužbe do svoje 25. godine života, a ako je maloljetno ili punoljetno, ali lišeno poslovne sposobnosti, umjesto djeteta tužbu podnosi djetetov zakonski zastupnik.^{72,73} U svoje ime može i majka zatražiti utvrđivanje djetetova očinstva sudskim putem i to najkasnije do 18. godine života djeteta.⁷⁴ Naravno, ako je lišena poslovne sposobnosti u dijelu koji se tiče osobnih stanja, tužbu može podnijeti zakonski zastupnik u njezino ime.⁷⁵ Ovlaštenik za podnošenje tužbe je također CSS⁷⁶ i muškarac koji želi priznati očinstvo (ili zakonski zastupnik), ali nije uspio pridobiti potrebne suglasnosti, odnosno pristanke bez kojih se sam upis ne može obaviti, izuzevši muškarca koji želi sudsko utvrđivanje očinstva bez prethodnog priznanja očinstva. Njihov rok za podnošenje tužbe je do 18. godine života djeteta, dok je za muškarca subjektivni rok godinu dana otkada je primio obavijest o nepribavljenosti suglasnosti tj. pristanaka.⁷⁷ U

⁶⁸ Republika Hrvatska je Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ((u daljnjem tekstu EKLJP), Narodne novine, Međunarodni ugovori, broj 18/1997, 6/1999, 14/2002, 13/2003, 9/2005, 1/2006, 2/2010) i njezine protokole ratificirala 5. studenoga 1997. god. EKLJP je sastavni dio hrvatskog pravnog sustava, u kojemu ima prednost pred svakom suprotnom zakonskom odredbom. Čl. 134. Ustava Republike Hrvatske.

⁶⁹ Čl. 70. ObZ-a (2015).

⁷⁰ Čl. 71. ObZ-a (2015). Navedene osobe su i stranke u postupku. Čl. 388., st. 3. ObZ-a (2015).

⁷¹ Hrabar, Dubravka; Aličić, Mira; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra, *op. cit.* (bilj. 4), str. 167.

⁷² Zakonski zastupnik maloljetnog djeteta u ovom slučaju je njegova majka koja ima roditeljsku skrb, a ako je majka lišena roditeljske skrbi, umjesto djeteta tužbu podnosi njegov skrbnik, uz odobrenje centra za socijalnu skrb.

⁷³ Čl. 383., st. 1. i 2. ObZ-a (2015).

⁷⁴ Najčešće do podnošenja tužbe od strane majke dolazi kada otac djeteta odbija izjaviti priznanje očinstva.

⁷⁵ Čl. 71. i 384. ObZ-a (2015).

⁷⁶ Najčešće nakon neuspjelog priznanja jer majka odbija izjaviti pristanak na priznanje.

⁷⁷ Hrabar, Dubravka; Aličić, Mira; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra, *op. cit.* (bilj. 4), str. 172.

slučaju da nije živ muškarac za kojeg se tvrdi da je otac djeteta, tužba se podnosi protiv njegovih nasljednika. Rok za podnošenje tužbe u ovom slučaju jednak je kao i u slučaju podnošenja tužbe protiv nasljednika žene za koju se smatra da je majka djeteta.⁷⁸ Važno je naglasiti i to da je odlukom o utvrđivanju očinstva sud obvezan po službenoj dužnosti odlučiti o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati, ostvarivanju roditeljske skrbi i ostvarivanju osobnih odnosa djeteta, kao i o uzdržavanju djeteta.⁷⁹ Protiv drugostupanske presude o utvrđivanju podrijetla djeteta dopušteno je uložiti reviziju, sukladno odredbama Zakona o parničnom postupku.⁸⁰

Istraživanja M. Franić i M. Perkušić ukazuju na duljinu trajanja paternitetskih postupka. Od ukupno promatranih 38 predmeta iz 2008. i 2009., njih 30 riješeno je u razdoblju kraćem od dvanaest mjeseci, dok za osam predmeta to nije bio slučaj. Za kraće trajanje postupka govori i podatak o 50% predmeta iz 2008. godine i 67% predmeta iz 2009. godine koji su se vodili šest mjeseci ili kraće.⁸¹

2.2.4. Medicinsko vještačenje

Najvažniji, a može se reći i najrelevantniji dokazi u sudskom postupku utvrđivanja ili osporavanja očinstva ili majčinstva rezultati su medicinskog vještačenja. Paralelno s napretkom biomedicinskih i tehničkih znanosti, razvijale su se metode medicinskog vještačenja, od serološke analize,⁸² antropološkog vještačenja,⁸³ HLA-sustava⁸⁴ pa sve do današnje DNA metode koja je vrlo jednostavna, efikasna, brza i omogućuje direktan uvid u nasljednu tvar.⁸⁵ Analiza DNA koristi se u određivanju majčinstva odnosno očinstva, utvrđivanju počinitelja kaznenih djela te identifikaciji nestalih i neidentificiranih osoba.⁸⁶

⁷⁸ Čl. 71., čl. 385., st. 1. i 2., čl. 386., čl. 387. ObZ-a (2015).

⁷⁹ Čl. 413. st. 1. ObZ-a (2015).

⁸⁰ Čl. 382. Zakona o parničnom postupku.

⁸¹ Franić, Milan; Perkušić, Marko, Osobitosti prvostupajskih postupaka u paternitetskim parnicama, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, god. 33, br. 2, 2012., str. 1020.

⁸² Temelji se na ispitivanju krvnih grupa i faktora budući da su krvne grupe i faktori konstantne biološke osobine čovjeka koje se prenose s roditelja na dijete. Majka, dijete i navodni otac postupku vađenja krvi pristupaju u isto vrijeme kako bi se izbjegle pogreške u obilježavanju uzoraka krvi i utvrđivanju identiteta stranaka u postupku. Hrabar, Dubravka; Aličić, Mira; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra, *op. cit.* (bilj.4), str. 178. i 179.

⁸³ Temeljilo se na ispitivanju i uspoređivanju 200 i 250 morfološke osobine majke, oca i djeteta. *Ibid.*

⁸⁴ Bit metode je određivanje genetskih produkata kojima se određuju fenotipska obilježja koja su izražena već pri rođenju i ostaju stabilna tijekom života. *Ibid.*

⁸⁵ Hrabar, Dubravka; Aličić, Mira; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra; *op. cit.* (bilj. 4), str. 177. i 178.

⁸⁶ Sutlović, Davorka; Definis-Gojanović, Marija, Priručnik o uporabi analize DNA u sudsko-medicinskoj praksi, Split, 2015., str. 10.

Sud će u rješenju o izvođenju dokaza odrediti rok do kojeg će se čekati izvođenje dokaza te u pozivu za izvođenje dokaza navesti ustanovu koja će izvršiti medicinsko vještačenje, vrijeme vještačenja te upozorenje na posljedice izostanka te oboje dostaviti osobno strankama. ObZ (2015) sadrži i odredbu koja kaže da ako se stranka ne odazove pozivu ili uskrati izvođenje dokaza, sud će procijeniti od kakvog je to značenja.⁸⁷ U jednom od ne tako davnih slučajeva pred ESLJP-om, „Mikulić protiv Hrvatske“,⁸⁸ riječ je bila o tuženikovu odgađanju ročišta (6/15 zakazanih ročišta) i odbijanju svih DNA testova (6/6 zakazanih DNA testova). Spram odluka hrvatskih sudova, iskustava pojedinih europskih država te stavova koje je zauzeo ESLJP u slučajevima koje je rješavao, nameće se određena respektabilnost, koja počiva na načelu *experientia docet* (*iskustvo poučava*).⁸⁹ Ova presuda je utjecala na hrvatskog zakonodavca da uvede novu odredbu kojom se štiti djetetovo pravo na saznanje vlastita podrijetla i pravo na ostvarivanje obiteljskih odnosa.⁹⁰ Neke zemlje kao sankciju za odbijanje podvrgavanju DNA testiranju uzimaju novčanu ili zatvorsku kaznu. U Europi postoje zakonodavstva koja predviđaju čak i prinudno obavljanje testiranja kao što su Švedska⁹¹ i Grčka. Većina zakonodavstva ne predviđa taj način kao rješenje jer smatraju da se na taj način zadire u tjelesni integritet osobe.

DNA se može pronaći u svakoj stanici u organizmu, na dva različita mjesta, u jezgri i mitohondrijima.⁹² „Analiza DNA obuhvaća niz povezanih postupaka: dostava uzoraka u DNA laboratorij,⁹³ izdvajanje DNA iz cjelokupne stanice,⁹⁴ provjera kvalitete i količina DNA,⁹⁵ umnažanje DNA,⁹⁶ razdvajanje umnoženog DNA produkta, prikaz rezultata, analiza i interpretacija rezultata, usporedba podataka i statistički izračun te izrada DNA

⁸⁷ Čl. 390., st. 3., 4., i 6. ObZ-a (2015).

⁸⁸ „Mikulić protiv Hrvatske“, zahtjev br. 53176/99 (presuda od 7. veljače 2002.).

⁸⁹ Jakovac-Lazić, Dijana, Prosudbe Europskog suda za ljudska prava temeljene na dokazima suvremenih dokaznih sredstava u paternitetskim postupcima, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, god. 61, br. 4, 2011., str. 1178.

⁹⁰ Šeparović, Miroslav, *op. cit.* (bilj. 8), str. 65. i 66.

⁹¹ U Švedskoj, ako se osoba dragovoljno ne podvrgne DNA testiranju, njegovo testiranje se može osigurati dovođenjem od strane policije i prisiljenom testiranju. Family Law – Information on the rules, <https://www.government.se/4a767e/contentassets/1e0263a0318e47b4b8515b535925941b/family-law.pdf>, pristupljeno 4. travnja 2020.

⁹² Sutlović, Davorka; Definis-Gojanović, Marija, *op. cit.* (bilj. 86), str. 1.

⁹³ DNA iz uzorka tkiva (obično krvi) djeteta, majke i navodnog oca.

⁹⁴ Jer je DNA udružena s drugim molekulama koje mogu usporavati analizu. Izolacija se obavlja komercijalnim pripravcima ili organskim otapalima. Sutlović, Davorka; Definis-Gojanović, Marija, *op. cit.* (bilj. 86), str. 18. i 19.

⁹⁵ Provjerava se je li prisutna minimalna količina DNA potrebna za dobivanje uspješnog profila i jesu li prisutni inhibitori reakcije. *Ibid.*, str. 19.

⁹⁶ U slučaju male količine DNA.

vještva.^{97,98} Pojednostavnjeno, uzima se, uspoređuje i analizira DNA iz uzorka tkiva (najčešće krvi), i to djeteta, majke i navodnog oca. Genotip dobiven analizom uzoraka djeteta uspoređuje se s genotipovima dobivenima od uzoraka majke i pretpostavljenog oca. Pokaže li rezultat analize nepoklapanje alela samo u jednom DNA bilježu, pretpostavlja se da je riječ o mutaciji te je potrebna dodatna analiza. A ako se nepoklapanje pojavi u dva ili više bilježa, ta osoba nije roditelj. Što bi značilo da ako se za svaki lokus odredi podudarnost djeteta s naslijeđenim alelima majke i oca, kaže se da se ispitivana osoba „uključuje“ i izračunava statistička vjerojatnost.⁹⁹ Podrazumijeva se da je otac djeteta ako postotak iznosi više od 99,73%. Ovako glasi jedan konačan nalaz nakon provođenja analize: „Nakon provedene analize genskih lokusa i slijedom utvrđenih kriterija o prosudbi biološkog očinstva utvrdi se da je M. M. biološki otac djetetu mlđb. T. M., s vjerojatnošću 99,99999%. Vjerojatnost nalaženja istog genotipa utvrđenog za M. M. (za alele prenijete na dijete mlđb. T. M. u općoj populaciji Hrvatske je 1 : 3 055 435).“¹⁰⁰

U sporovima o podrijetlu djeteta od majke je isključeno ustanovljenje bioloških nasljednih karakteristika od oca, pa se više koristi metoda DNA, a potom unutar nje vještačenje tzv. mitohondrijske DNA.¹⁰¹

Slika 1: Primjer pozitivno utvrđenog očinstva.

ŠIFRA \ LOKUS	D8S1179		D21S11		D7S820		CSF1PO		D3S1358		TH01		D13S317		D16S539	
MOGUĆI OTAC	13	15	30	31.2	11	12	10	12	15	16	6	9.3	9	12	9	12
DIJETE	13	14	30	30	10	11	10	11	15	18	9	9.3	11	12	11	12
MAJKA	14	15	30	31	9	10	11	12	14	18	6	9	11	11	10	11

ŠIFRA \ LOKUS	D2S1338		D19S433		VWA		TPOX		D18S51		AMELOG.		D5S818		FGA	
MOGUĆI OTAC	16	21	13	13.2	17	18	9	11	14	16	x	y	9	10	21	24
DIJETE	16	24	13.2	14	16	18	8	11	14	14	x	y	9	11	24	25
MAJKA	19	24	14	15.2	16	20	8	8	13	14	x	x	11	11	22	25

Izvor: GENOS, Test utvrđivanja očinstva, <http://genosdna.hr/hr/usluge-i-cjenik/testovi-humana-dna/test-utvrdivanja-ocinstva-1/>, pristupljeno 1 siječnja 2020.; *Ibid.*, str. 26.

⁹⁷ Sastoji se od nalaza i mišljenja. Sutlović, Davorka; Definis-Gojanović, Marija, *op. cit.* (bilj. 86), str. 27.

⁹⁸ *Ibid.*, str. 16.

⁹⁹ Test utvrđivanja očinstva, <http://genosdna.hr/hr/usluge-i-cjenik/testovi-humana-dna/test-utvrdivanja-ocinstva-1/>, pristupljeno 1 siječnja 2020.; *Ibid.*, str. 26.

¹⁰⁰ *Ibid.*, str. 29.

¹⁰¹ Hrabar, Dubravka; Aličić, Mira; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra, *op. cit.* (bilj. 4), str. 181.

3. OSPORAVANJE PODRIJETLA DJETETA

3.1. OSPORAVANJE MAJČINSTVA

Osporavanje majčinstva vrlo je rijedak slučaj i nije uvijek dopušteno (ako je majčinstvo utvrđeno sudskom odlukom i nakon djetetove smrti).¹⁰² Uvodno u raspravu o osporavanju majčinstva, zanimljivo je spomenuti jedan slučaj iz 1986. godine u Srbiji. Tužiteljica je u ovom slučaju bila žena upisana kao majka djeteta. Do pogrešnog upisa je došlo zato što je biološka majka u rodilištu pokazala zdravstvenu iskaznicu tužiteljice. Biološka majka je otpuštena iz rodilišta ranije, a dijete zadržano kao nedonošče. Kada je bilo vrijeme da se dijete preuzme iz bolnice, pozvana je žena čija je bila zdravstvena iskaznica. U dokaznom postupku utvrđeno je da tužiteljica nije još rađala, pa stoga i nije mogla biti majka toga djeteta te je njezino majčinstvo osporeno. Može se pretpostaviti da je biološka majka željela da dijete rodi anonimno i da ga poslije poroda napusti te je zbog toga upotrijebila ispravu druge žene.¹⁰³

U skladu s hrvatskim obiteljskim zakonodavstvom, pravo na tužbu radi osporavanja majčinstva može podnijeti dijete, žena koja je upisana u maticu rođenih kao djetetova majka i žena koja nije upisana, ali sebe smatra majkom.¹⁰⁴ Tko će biti stranke u postupku osporavanja majčinstva, ovisi o sadržaju tužbenog zahtjeva. U postupku u kojemu se isključivo osporava majčinstvo, stranke u postupku su dijete, žena čije se majčinstvo osporava i otac djeteta. A ako majčinstvo osporava druga žena ženi koja je upisana u maticu rođenih kao majka djeteta, tražeći istodobno utvrđivanje svojeg majčinstva, stranke su dijete, žena čije se majčinstvo osporava te žena koja sebe smatra majkom djeteta. U ovom kontekstu, stranke su i djetetov otac i muškarac kojeg bi se, u slučaju da se utvrdi majčinstvo, smatralo djetetovim ocem.¹⁰⁵

Rok za tužbu koji podnosi dijete je do djetetove 25. godine života. Ako je dijete maloljetno, zastupa ga poseban skrbnik,¹⁰⁶ kojeg imenuje centar za socijalnu skrb, a ne majka. Razlog tomu sprječavanje je kolizije njihovih interesa. Nakon što je djetetu imenovan poseban skrbnik, roditelji djeteta nisu uz njega ovlašteni poduzimati radnje u postupku

¹⁰² Čl 77. i čl. 78. ObZ-a (2015).

¹⁰³ Visoki sud u Novom Sadu, (Zahtjev br. 217/86); Kovaček Stanić, Gordana, Pravo deteta da zna svoje poreklo, Novi Sad, Pravni fakultet, Centar za izdavačku delatnost, 1997., str. 40.

¹⁰⁴ Čl 75. ObZ-a (2015).

¹⁰⁵ Čl 397. ObZ-a (2015).

¹⁰⁶ Institut posebnog skrbnika za dijete prema ObZ-u 2015 poprilično je osuvremenjen za razliku od ObZ-a 2003. Uređenje je potaknuto istraživanjima, preporukama i međunarodnim obvezama (obveza RH preuzeta Konvencijom o ostvarivanju prava djeteta (1996)). Pri novom uređenju kao uzor poslužio je njemački sustav. Rešetar, Branka; Rupić, Daniel, Posebni skrbnik za dijete u hrvatskom i njemačkom obiteljskopravnom sustavu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, god. 37, br. 3, Rijeka, 2016., str. 1177., 1178. i 1182.

u ime djeteta.¹⁰⁷ Poseban skrbnik je osoba s položenim pravosudnim ispitom zaposlena u Centru za posebno skrbništvo, imenuje ga CSS ili sud, a rješenjem o imenovanju određuju se njegove dužnosti i ovlasti.¹⁰⁸ Poseban skrbnik je dužan zastupati dijete u postupku za koji je imenovan, a ne u svim postupcima pred kojima se dijete može naći, obavijestiti dijete o predmetu spora, tijeku i ishodu na način koji je primjeren djetetovoj dobi i prema potrebi, kontaktirati s roditeljem ili drugim osobama koje su bliske djetetu.¹⁰⁹ Vrlo je važan nadzor nad posebnim skrbnikom. U tome smislu izvješće o radu se podnosi Centru za posebno skrbništvo odnosno CSS-u, bilo da se podnosi na zahtjev ravnatelja tijekom obavljanja poslova skrbništva ili po okončanju slučaja za koji je imenovan u roku od osam dana. Ako poseban skrbnik neuredno obavlja svoje dužnosti ili zlorabotrebjava svoje ovlasti, čime bi mogao prouzročiti štetu djetetu, imenovat će se drugi posebni skrbnik.¹¹⁰ Ako je dijete punoljetna osoba koja je djelomice lišena poslovne sposobnosti za radnje koje se tiču osobnih stanja, tužbu u njegovo ime može podnijeti njegov zakonski zastupnik.¹¹¹

Žena koja je upisana u maticu rođenih kao majka djeteta ima pravo podnijeti tužbu i to u roku od šest mjeseci (subjektivni rok) od saznanja za činjenicu da ona nije majka, a najkasnije do navršene sedme godine djetetova života (objektivni rok).¹¹² Vrlo nizak rok ide u korist djeteta. Dogodi li se da majka umre, a započela je sudski postupak osporavanja svojeg majčinstva, moguće je nastaviti postupak od strane osoba s pravnim interesom i to u roku od šest mjeseci od smrti žene, odnosno mjesec dana od pravomoćnosti odluke o nasljeđivanju.¹¹³ Kao treća osoba kojoj se daje mogućnost osporavanja majčinstva i sama je žena koja nije upisana u maticu kao djetetova majka (ili zakonski zastupnik) pa želi osporavati upisanoj majci njezino majčinstvo, uz istodobno utvrđivanje njezina majčinstva. Subjektivni rok predviđen za nju je šest mjeseci od saznanja za relevantne okolnosti koje upućuju na njezino majčinstvo, a objektivni rok do sedme godine djetetova života.¹¹⁴

Osporavanje majčinstva nije dopušteno u slučaju posvojenja, budući da između posvojitelja i njegovih srodnika s jedne strane, i posvojenika i njegovih potomaka s druge strane,

¹⁰⁷ Čl. 400., st. 3. ObZ-a (2015).

¹⁰⁸ Čl. 241., st. 1. i 2., čl. 242., st. 1. i 2., čl. 246., st. 1. ObZ-a (2015).

¹⁰⁹ Čl. 240., st. 2. ObZ-a (2015).

¹¹⁰ Čl. 242., st. 10. i čl. 243., st. 7. i 8. ObZ-a (2015).

¹¹¹ Čl. 75. i 393. ObZ-a (2015).

¹¹² Čl. 394. ObZ-a (2015).

¹¹³ Čl. 396. ObZ-a (2015).

¹¹⁴ Čl. 75. i čl. 395., st. 1., 2., 3. ObZ-a (2015).

nastaje neraskidiv odnos srodstva.¹¹⁵ Bude li osporeno majčinstvo djetetu čije je očinstvo bilo utvrđeno priznanjem muškarca, osporenim se smatra i njegovo očinstvo.¹¹⁶

3.2. OSPORAVANJE OČINSTVA

U praksi se događaju situacije da majčin muž biva na temelju presumpcije očinstva upisan kao otac djeteta, a da to nije, kao i da osoba koja je priznala očinstvo poslije sazna za okolnosti koje isključuju njezino očinstvo. Osporavanje očinstva omogućava da se neistinit opis o očinstvu djeteta u matici rođenih uskladi sa stvarnim stanjem, uvažavajući standarde najboljih interesa djeteta i pravne sigurnosti.

Neistinit opis očinstva mnogo je češća situacija od neistinitog upisa majčinstva te je vrlo važno, kada govorimo o osporavanju očinstva, poznavati prekluzivne rokove do kojih se može podnijeti tužba za osporavanje očinstva. U predmetu „Shoffman protiv Rusije“¹¹⁷ podnositelj zahtjeva je posumnjao u svoje očinstvo dvije godine nakon djetetova rođenja i pokrenuo postupak za osporavanje očinstva. Na temelju rezultata DNA testiranja, utvrđeno je da podnositelj zahtjeva zaista nije otac djeteta. Međutim, problem je postojao u proteku jednogodišnjeg zakonskog roka za pokretanje paternitetskog spora, zbog čega njegov zahtjev ipak nije mogao biti usvojen, iako djetetov najbolji interes nije protivan pravu podnositelja na osporavanje očinstva.¹¹⁸ O rokovima u kojima se sukladno hrvatskom obiteljskom zakonodavstvu može podnijeti tužba za osporavanje očinstva, detaljno će se raspraviti u nastavku rada.

Važno je istaknuti da je očinstvo moguće osporavati ako je upisano primjenom presumpcije bračnog očinstva, a ako je riječ o izvanbračnom očinstvu, moguće ga je osporavati ako je utvrđeno priznanjem, no ne i ako je očinstvo utvrđeno sudskom odlukom.¹¹⁹ Posljedica osporavanja očinstva prestanak je pravnog odnosa između tuženog muškarca i djeteta ili se čak taj pravni odnos ponovno uspostavlja između djeteta i muškarca koji je utvrđen kao otac djeteta.¹²⁰

¹¹⁵ Čl. 197., st. 1. ObZ-a (2015).

¹¹⁶ Čl. 398. ObZ-a (2015).

¹¹⁷ Presuda od 24. studenoga 2005. godine.

¹¹⁸ Šeparović, Miroslav, *op. cit.* (bilj. 8), str. 67. i 68.

¹¹⁹ Osporavanje nije dopušteno ni nakon smrti djeteta o čijem je podrijetlu riječ. Čl. 81. ObZ-a (2015).

¹²⁰ Hrabar, Dubravka; Aličić, Mira; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra, *op. cit.* (bilj. 4), str. 190., 191., 204.

3.2.1. Oспорavanje bračnog očinstva

Velika većina djece rođene u braku ili tijekom 300 dana od prestanka braka doista i potječe od majčina muža, odnosno ranijeg majčina muža. No, katkad to nije tako, pa podaci o ocu u matici rođenih nisu istiniti. Zbog takvih situacija očinstvo se može osporavati u sudskom postupku. Kao i u navedenim slučajevima sudskih postupaka, bitno je odrediti tko i u kojem roku može podnijeti tužbu. U ovom slučaju to pravo imaju muž majke, majka i dijete.¹²¹

Muž majke može osporavati svoje očinstvo djetetu koje je rodila njegova žena za vrijeme trajanja braka ili tijekom 300 dana od prestanka braka, ako smatra da mu nije otac iako je upisan kao otac. Subjektivni rok za muža majke započinje teći danom saznanja za činjenicu koja dovodi u sumnju istinitost upisanog očinstva i traje šest mjeseci. Objektivni rok teče od samog rođenja djeteta do njegove navršene sedme godine.¹²² U samom sudskom postupku ključno je dokazivanje relevantnih činjenica i okolnosti koje ukazuju na to da on, majčin muž, nije otac djeteta. Ako je muž majke umro, a pokrenuo je postupak osporavanja očinstva, postupak mogu nastaviti samo osobe s pravnim interesom i to u roku od šest mjeseci od smrti oca ili mjesec dana od pravomoćnosti ostavinskog rješenja.¹²³

Zakon i majci djeteta (može i preko zakonskog zastupnika) daje mogućnost osporavanja očinstva djeteta rođenog za vrijeme trajanja braka ili tijekom 300 dana od prestanka braka, i to u roku od šest mjeseci od rođenja djeteta jer ona najbolje zna tko je uistinu otac njezina djeteta.¹²⁴ Ako je majka lišena poslovne sposobnosti u dijelu koji se odnosi na osobna stanja, u njezino ime tužbu može podnijeti njezin zakonski zastupnik.

Zanimljiv primjer osporavanja očinstva pronalazi se u sudskoj praksi Općinskog suda u Splitu. U ovom slučaju kao tužiteljica se javlja majka malodobnog djeteta radi osporavanja očinstva u odnosu na tuženika A, kao i radi utvrđivanja očinstva u odnosu na tuženika B. Utvrđeno je da je sudskom odlukom razveden brak tužiteljice i tuženika A. Uvidom u rodni list proizlazi da je dijete rođeno unutar roka od 300 dana od razvoda braka stranaka, pa se presumiralo da je otac djeteta muž majke. Ovakvu pretpostavku u tužbenom zahtjevu osporava tužiteljica tvrdeći kako tuženik A nije otac djeteta budući da već od 2011. godine ne ostvaruju osobne odnose, već tuženik B s kojim ista u životnoj zajednici živi od 2014. Proizlazi da je dijete rođeno za vrijeme trajanja životne i izvanbračne zajednice, pa time bez obzira na zakonom propisanu presumpciju očinstva proizlazi nedvojben zaključak Suda kako tuženik A nije biološki otac djeteta, već

¹²¹ Čl. 79., st. 1. ObZ-a (2015).

¹²² Čl. 401. ObZ-a (2015).

¹²³ Čl. 405. ObZ-a (2015).

¹²⁴ Čl. 79., st. 1. i 404. ObZ-a (2015).

tuženik B, kao izvanbračni drug tužiteljice.¹²⁵ Ovaj je primjer iz sudske prakse zanimljiv iz perspektive povezivanja odnosa oborivosti presumpcije bračnog očinstva i obiteljsko-pravnih instituta braka i izvanbračne zajednice.¹²⁶

Osim majke, dijete također ima pravo osporavati očinstvo osobi koja je upisana u maticu rođenih kao njegov roditelj, do svoje 25. godine. Ako je dijete punoljetno, ali je došlo do lišenja poslovne sposobnosti u dijelu koji se odnosi na osobna stanja, tužbu u njegovo ime podnosi njegov zakonski zastupnik.¹²⁷ Kad maloljetnom djetetu očinstvo osporava muž majke ili sama majka, dijete će zastupati posebni skrbnik radi zaštite pojedinih osobnih prava i interesa.

3.2.2. Oспорavanje izvanbračnog očinstva

Postupak osporavanja očinstva pred sudom odnosi se na izvođenje dokaza i prezentiranje relevantnih okolnosti koje priznavatelja isključuju od očinstva.¹²⁸ Oспорavanje izvanbračnog očinstva poprilično se razlikuje od osporavanja bračnog očinstva, u postupku i u samim okolnostima pod kojima dolazi do osporavanja. Pravo na tužbu za osporavanje izvanbračnog očinstva pripada djetetu, muškarcu koji je priznao očinstvo te muškarcu koji sebe smatra ocem djeteta.¹²⁹

Dijete može podnijeti tužbu do svoje 25. godine, a ako je dijete maloljetno, tužbu u njegovo ime podnosi poseban skrbnik kojega imenuje centar za socijalnu skrb.¹³⁰ Vrlo bitna te u prvu ruku pomalo neobična činjenica, jest da majka nema pravo na tužbu radi osporavanja izvanbračnog očinstva. Razlog onemogućavanja majci da pokrene postupak za osporavanje izvanbračnog očinstva jest taj što je do upisa priznanja očinstva moglo doći samo uz pristanak majke, a ona je svakako znala tko je uistinu otac djeteta. Stoga, tužbeni zahtjev djeteta uperen je i protiv oca i protiv majke. Ako je dijete bilo starije od 14 godina za vrijeme priznanja očinstva, nužan je bio i njegov pristanak, no zakon ga ipak ne „kažnjava“ onemogućavanjem podnošenja tužbenog zahtjeva zbog vjerojatnog utjecaja majke na njegov pristanak.¹³¹

¹²⁵ 52-P Ob- 383/16, 20. siječnja 2017., Trogir. Slična situacija se dogodila i pred Općinskim sudom u Bjelovaru, P- Ob/201/16-13 (18. siječnja 2017. god., Bjelovar).

¹²⁶ O odnosima ovih instituta više u: Lucić, Nataša, Pravno uređenje braka i drugih oblika životnih zajednica, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2017. god.

¹²⁷ Čl. 79., st. 1. i čl. 400., st. 4. ObZ-a (2015).

¹²⁸ Hrabar, Dubravka; Aličić, Mira; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra, *op. cit.* (bilj.4), str. 202.

¹²⁹ Čl. 79., st. 2. ObZ-a (2015).

¹³⁰ Čl. 79., st. 2. i čl. 400. st. 1. i 2. ObZ-a (2015).

¹³¹ Hrabar, Dubravka; Aličić, Mira; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra, *op. cit.* (bilj.4), str. 199.–200.

Osporavanje očinstva dopušteno je i muškarcu koji je priznao očinstvo, a poslije tek doznao za činjenicu koja isključuje njegovo očinstvo. Rok za podnošenje tužbe je šest mjeseci od dana saznanja za okolnosti koje isključuju njegovo očinstvo, a najkasnije do sedme godine djetetova života.¹³² Vrlo bitna i presudna činjenica sastoji se u tome je li muškarac u trenutku priznanja znao da nije otac, je li pristao pod prisilom ili je pak svjesno lagao. Ako je muškarac u trenutku priznanja znao da on nije otac i samim time zlorabio pravo, isključuje se iz kruga ovlaštenika za podizanje tužbe. Ako je muškarac ipak priznao očinstvo, ali ne zato što je znao da je on otac djeteta, već pod prisilom koja se odnosila na ugrozu njega samoga, ima pravo ustati tužbom radi osporavanja svojeg očinstva u roku od šest mjeseci od samog priznanja, a najkasnije do djetetove sedme godine.¹³³ Kao recentni primjer ovakvog slučaja može se izdvojiti jedan predmet pred Općinskim sudom u Slavanskom Brodu. Tužitelj je bio u vezi s tuženom od 2014. god. i isti je uz pristanak djetetove majke pred matičarom priznao da je otac mladb. djeteta rođenog 2015. godine. Tužitelj je posumnjao da je biološki otac djeteta te je mjesec dana nakon rođenja djeteta dao izraditi analizu genomske DNA za sebe i dijete (privatni nalaz i mišljenje koji nije dokaz u postupku radi utvrđivanja očinstva). Istom analizom je utvrđeno da tužitelj zaista nije biološki otac djeteta u odnosu na kojega je izjavio priznanje. Tužitelj je tužbu podnio u propisanom roku od šest mjeseci od dana saznanja za činjenicu koja isključuje njegovo očinstvo. Posebna skrbnica djeteta u svom odgovoru na tužbu navodi da je u interesu djeteta utvrditi tko mu je otac. U nastavku postupka osporeno je očinstvo priznavatelja.¹³⁴

Kao treći ovlaštenik s pravom na osporavanje izvanbračnog očinstva muškarac je koji sebe smatra ocem djeteta.¹³⁵ Smisao te ovlasti zaštita je biološkog oca, ali naravno i djetetova prava da sazna svoje podrijetlo od oca. Zahtjev je početna faza pokušaja uspostavljanja obiteljskog odnosa između podnositelja i djeteta na temelju pretpostavke o njihovoj biološkoj povezanosti. Utvrđivanjem tog odnosa, ako do njega dođe, biološki otac imaće pravo na kontakt, brigu, utjecaj na život djeteta, očuvanje rodbinske veze i sve ono što inače proizlaze iz odnosa roditelja i djeteta. Nemogućnost ili neuspjeh uspostavljanja tog odnosa s djetetom svakako ima višestruko loš utjecaj na biološkog oca,¹³⁶ a naravno i dijete. Uvjet za utvrđivanje očinstva u situaciji kada ga osporava muškarac koji sebe smatra ocem djeteta jest taj da je najprije ranije očinstvo osporeno.¹³⁷ Rok za tužbu je godinu dana od dana upisa priznanja očinstva.¹³⁸

¹³² Čl. 79., st. 2. i čl. 402., st. 1. i 3. ObZ-a (2015).

¹³³ Čl. 402., st. 2. ObZ-a (2015).

¹³⁴ P Ob-268/15-27, 14. veljače 2017. godine.

¹³⁵ Čl. 79., st. 2., čl. 402., st. 2., čl. 403., st. 3. ObZ-a (2015).

¹³⁶ Fortin, Jane, *op. cit.* (bilj. 58), str. 354.

¹³⁷ Čl. 403., st. 1. ObZ-a (2015).

¹³⁸ Čl. 403., st. 3. ObZ-a (2015).

4. ZAKLJUČAK

Pravo djeteta na saznanje vlastita podrijetla utvrđeno je KPD-om te je u skladu s obvezom koja proizlazi iz ovog međunarodnog dokumenta, hrvatski zakonodavac predvidio niz mehanizama kako bi odmah nakon rođenja djeteta bilo upisano u matične knjige i kako bi ostvarilo svoje pravo da zna tko su mu roditelji i da uživa njihovu skrb. U tom smislu, razlikujemo mehanizme za utvrđivanje i mehanizme za osporavanje porijekla djeteta, ovisno o tome treba li porijeklo djeteta tek utvrditi ili je utvrđeno porijeklo nastupom određenih okolnosti postalo sporno. Presumpcija majčinstva, presumpcija očinstva, priznanje očinstva, utvrđivanje i osporavanje majčinstva i očinstva u sudskom postupku, čine sistemski okvir za rasvjetljavanje pitanja podrijetla djeteta u hrvatskom pravu.

Iz analize relevantnih odredbi obiteljskog zakonodavstva proizlazi da je utvrđujući mehanizme zaštite djetetova prava da zna tko su mu roditelji hrvatski zakonodavac vodio računa ne samo o zaštiti ovoga djetetova prava, nego i o njegovoj vezi s drugim pravima zajamčenim KPD-om. Vidljivo je, tako, da važeće obiteljsko zakonodavstvo uvažava sve standarde zaštite djetetovih najboljih interesa u ovom području. Ono što je osobito važno naglasiti jest snažna zaštita svih KPD-om predviđenih procesnih prava djeteta u postupcima u kojima se rješava sporno pitanje njegova podrijetla. Dijete uvijek ulazi u krug ovlaštenika za pokretanje maternitetskih i paternitetskih sporova i ono ima najduže rokove za pokretanje ovih postupaka. U svim postupcima za osporavanje majčinstva i očinstva dijete ima pravo na posebnog skrbnika radi zaštite svojih prava i interesa. Isto tako, zakon ne dopušta upis priznanja očinstva bez pristanka djeteta starijeg od 14 godina.

Određene je promjene u nacionalnom pravu, kada je posrijedi podrijetlo djeteta, uzrokovala praksa ESLJP-a. Promatrana recentna praksa nacionalnih sudova upućuje na zaključak o učinkovitoj primjeni obiteljskopравnih mehanizama za zaštitu djetetova prava sa saznanjem vlastita podrijetla u pravnoj praski, ali je za relevantniju ocjenu takve učinkovitosti svakako potrebno provesti dublje istraživanje sudske prakse koje će obuhvatiti veći broj sudova tijekom duljeg vremena kao promatranoga razdoblja.

Ono što je analiza zakonskog okvira za zaštitu djetetova prava da zna tko su mu roditelji otvorila kao dodatno pitanje jest (ne)opravdanost relativno kratkih rokova za osporavanje porijekla djeteta. Naime, uzmemo li u obzir da je za sve ovlaštenike osim za dijete subjektivni rok za podizanje tužbe za osporavanje samo šest mjeseci od saznanja za činjenicu koja dovodi u pitanje istinitost upisa, a objektivni rok sedma godina djetetova života, nameće se pitanje zaštite osobe koja je upisana kao roditelj (a posljedično i samoga djeteta) iako to nije, u situacijama kada do saznanja za okolnosti koje upućuju na neistinit upis dođe nakon proteka objektivnog roka.

Opravdano je na kraju zaključno utvrditi kako hrvatsko obiteljsko zakonodavstvo pruža učinkovitu zaštitu djetetova prava na saznanje vlastita podrijetla, pri čemu je ipak važno uputiti na prostor za provođenje daljnjih istraživanja u ovom području. Ovdje se prije svega misli na spomenute zakonom predviđene rokove za pokretanje maternitetskih i paternitetskih sporova čiju je opravdanost svakako potrebno znanstveno propitati i ocijeniti treba li budućim izmjenama obiteljskog zakonodavstva, možda prema uzoru na neka komparativna rješenja, ove prekluzivne rokove revidirati radi učinkovitije zaštite osoba koje su upisane kao roditelji, iako to nisu, a svakako i djeteta kojemu upisani podaci o roditelju nisu istiniti.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Aras Kramar, Slađana, Procesni aspekti zaštite dobrobiti djeteta prema novom Obiteljskom zakonu, Zagreb, 2014.
2. Berdica, Josip, Dijete u društvenom nauku Crkve: antropološki-etički osvrt, u: Rešetar, B., Dijete i pravo, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2009.
3. Cepelić, Dragan, O utvrđivanju i osporavanju materinstva, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 1978.
4. Fortin, Jane, Children's Rights and the Developing Law, International's Children's Rights, LexisNexis, UK, 1998.
5. Fortin, Jane, Children's Rights and the Developing Law, Third Edition, Cambridge University Press, 2009.
6. Hrabar, Dubravka; Aličić, Mira; Jakovac-Lozić, Dijana; Korać Graovac, Aleksandra, Obiteljsko pravo, III. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2007.
7. Klasiček, Dubravka, Pichler, Davorin, O poslovnoj, deliktnoj i oporučnoj sposobnosti djeteta, u: Rešetar, B., Dijete i pravo, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2009.
8. Korać Graovac, Aleksandra, Hrabar, Dubravka, Obiteljsko pravo i matičarstvo, Narodne novine, Zagreb, 2019.
9. Kovaček, Stanić Gordana, Pravo deteta da zna svoje poreklo, Novi Sad, Pravni fakultet, Centar za izdavačku delatnost, 1997.
10. Lucić, Nataša, Pravno uređenje braka i drugih oblika životnih zajednica, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2017.
11. Newman, Frank; Weissbrodt, David, Introduction to International Human Rights, u: International Human Rights: Law, Policy and Process, Anderson Publishing Co, Cincinnati, 1990.

12. Sutlović, Davorka; Definis-Gojanović, Marija, Priručnik o uporabi analize DNA u sudsko-medicinskoj praksi, Split, 2015.
13. Šimonović, Dubravka, Medicinski pomognuto začeće, Pravo i etika, Organizator, Zagreb, 1997.
14. Šeparović, Miroslav, Dobrobit djeteta i najbolji interes djeteta u sudskoj praksi, Novi informator, Zagreb, 2014.
15. Uzelac, Alan; Rešetar, Branka, Procesni položaj i zastupanje djeteta u sudskom postupku prema hrvatskom i komparativnom pravu, u: Rešetar, B., Dijete i pravo, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2009.

Članci:

1. Dika, Mihajlo, Zakonske predmnjeve – prilog učenju o virtualnosti pravne stvarnosti, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, god. 35, br. 1, 2014., str. 1.–60.
2. Fortin, Jane, Children's right to know their origins – Too far, too fast? (2011), Child and Family Law Quarterly, University of Sussex, god. 21, br. 3, 2009., str. 336.–355.
3. Franić, Milan; Perkušić, Marko, Osobitosti prvostupanjskih postupaka u paternitet-skim parnicama, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, god. 33, br. 2, 2012., str. 1001.–1023.
4. Hrabar, Dubravka, Prava djece u obitelji, Revizija za socijalnu politiku, god. 1, br. 3, 1994., str. 263.–267.
5. Jakovac-Lozić, Dijana, Prosudbe Europskog suda za ljudska prava temeljene na dokazima suvremenih dokaznih sredstava u paternitet-skim postupcima, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, god. 61, br. 4, 2011., str. 1131.–1180.
6. Lucić, Nataša; Rešetar, Branka, Utvrđivanje porijekla djeteta u novom Obiteljskom zakonu, Hrvatska pravna revija, god. 16, br. 3, 2016., str. 133.–148.
7. Rešetar, Branka; Rupiće, Daniel, Posebni skrbnik za dijete u hrvatskom i njemačkom obiteljskopravnom sustavu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, god. 37, br. 3, 2016., str. 1175.–1198.
8. Stark, Barbara, Transnational surrogacy and International human rights, ILSA Journal of International and Comparative Law, god. 18, br. 2, 2011., str. 369.–386.
9. Župan, Mirela; Puljko, Vjekoslav; Sukačić, Marko, Međunarodni ugovori o zamjenskom majčinstvu – nestaje li paradigma mater semper certa es?, Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, god. 29, br. 2, 2013., str. 7.–20.

Izvori prava:

1. Konvencija o pravima djeteta, Narodne novine, Međunarodni ugovori, broj 12/1993.
2. Opća deklaracija o ljudskim pravima, Narodne novine, Međunarodni ugovori, broj 12/2009.
3. Obiteljski zakon, Narodne novine, broj 103/2015, 98/2019.
4. Obiteljski zakon, Narodne novine, broj 116/2003, 17/2004, 136/2004, 107/2007, 57/2011, 61/2011, 25/2013.
5. Zakon o državnim maticama, pročišćeni tekst zakona, Narodne novine, broj 96/1993, 76/2013, 98/2019.
6. Zakona o parničnom postupku, Narodne novine, broj 53/1991, 91/1992, 112/1999, 88/2001, 117/2003, 88/2005, 2/2007, 84/2008, 96/2008, 123/2008, 57/2011, 148/2011 – pročišćeni tekst, 25/2013, 89/2014 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 70/2019.
7. Zakon o medicinski pomognutoj oplodnji, Narodne novine, broj 86/2012.
8. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, broj 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015, 29/2019.
9. Zakon o općem upravom postupku, Narodne novine, broj 47/2009.
10. Zakon o suzbijanju diskriminacije, pročišćeni tekst zakona, Narodne novine, broj 85/2008, 112/2012.
11. Obiteljski zakon (Švedska) – Föraldrabalk, SFS 1949:381, SFS 1998:319, dio 9/1 Children and Parents Code – Föraldrabalk, SFS 1949:381, SFS 1998:319, dio 9/.

Sudska praksa:

1. Europski sud za ljudska prava, „Habulinec i Filipović protiv Hrvatske“ (Zahtjev br. 51166/10).
2. Europski sud za ljudska prava, „Marckx protiv Belgije“, (Zahtjev br. 6833/74).
3. Europski sud za ljudska prava, „Mikulić protiv Hrvatske“ (Zahtjev br. 53176/99).
4. Europski sud za ljudska prava, „Shoffman protiv Rusije“ (Zahtjev br. 74826/01).
5. Visoki sud u Novom Sadu, (br. 217/86).
6. Općinski sud u Slavonskom Brodu, P Ob-268/15-27 (14. veljače 2017.).
7. Općinski sud u Splitu, 52-P Ob- 383/16 (20. siječnja 2017.).
8. Općinski sud u Bjelovaru, P- Ob/201/16-13 (18. siječnja 2017.).

Mrežni izvori:

1. Family Law – Information on the rules, <https://www.government.se/4a767e/contentassets/1e0263a0318e47b4b8515b535925941b/family-law.pdf>, pristupljeno 4. travnja 2020.
2. Test utvrđivanja očinstva, <http://genosdna.hr/hr/usluge-i-cjenik/testovi-humana-dna/test-utvrdivanja-ocinstva-1/>, pristupljeno 11. siječnja 2020.
3. Surogat majčinstvo: legalizacija u nekim zemljama je i dalje polemika, a ovakve su cijene za to u svijetu, <https://net.hr/magazin/roditeljstvo/surogat-majcinstvo-legalizacija-u-nekim-zemljama-je-i-dalje-polemika-a-ovakve-su-cijene-za-to-u-svijetu/>, pristupljeno 2. travnja 2020.
4. It takes a Village To Make a Child: Creating Guidelines for International Surrogacy, <https://www.researchgate.net/publication/265521889-It-Takes-a-Village-To-Make-a-Child-Creating-Guidelines-for-International-Surrogacy>, pristupljeno 1. travnja 2020.
5. Zadar: tribina o zamjenskom (surogat) majčinstvu, pobačaju i prizivu savjesti, <http://www.zadarskanadbiskupija.hr/?p=32620>, pristupljeno 1. travnja 2020.

A CHILD'S RIGHT TO KNOW HIS OR HER ORIGIN

Abstract

This paper aims at a systematic analysis of family law norms governing establishment and contestation of maternity and paternity to protect the child's right to know his or her origin. By determining the origin of a child the family-legal (status) parent-child relationship has been established. In that sense, this paper different mechanisms of enforcement of a child's right to know who his parents are, to enjoy their care and to enjoy rights and obligations arising from the parent-child family relationship. The analysis is conducted into the presumption of motherhood and paternity, paternity recognition procedures, procedures for establishing and challenging maternity and paternity by a court decision. The paper also discusses in detail the role and actions of the Centre for Social Welfare, registrar and other authorities involved in the process of establishing or challenging the child's right to origin. Special emphasis has been put on the analysis of the legal position of a child in proceedings for establishing or challenging their origin. The purpose of this analysis is a final assessment of the compliance of the Croatian law with the requirements of legal protection of a child related to the role of the Croatian legislator implementation of the UN Convention on the Rights of the Child. The paper deals with issues arising in Croatian case law and in some comparative systems due to incomplete regulations. The results of the analysis point to the effective protection of the child's right to know his or her own origin in Croatian law, based on a coherent system of substantive and procedural rules, but also on the need to conduct further research in this area as referred to in the concluding part of the paper with an argumentative explanation.

Keywords: *the child's origin, maternity, paternity, establishment, challenge*